แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกเชิงพุทธบูรณาการของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพภายนอก (องค์การมหาชน)

GUIDELINES FOR DEVELOPING THE COMPETENCY OF EXTERNAL EVALUATORS USING INTEGRATED BUDDHIST OF THE OFFICE FOR NATIONAL EDOCATION STANDARDS AND QUALITY ASSESSMENT (PUBLIC ORGANIZATIOn)

[1]วิไลรัตน์ พฤกษาภิรมย์, [2]ประพันธ์ ศุภษร และ [3]สมคิด เศษวงศ์

[1]vilairut plueksapirum[2]Prapan Supasorn and [3]Somkid Setwong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

[1]vilairat.vil@gmail.com

Received: August 12, 2024; **Revised**: November 2, 2024; **Accepted**: December 30, 2024

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ (1) เพื่อศึกษาสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2) เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการนำมาพัฒนาสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกเชิงพุทธบูรณาการของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะผู้ประเมินภายนอกที่สะท้อนถึงความสามารถมี 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านความรู้ที่เกี่ยวกับการศึกษาของแต่ละระดับที่ประเมินในการ

---

[1] นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (บัณฑิตวิทยาลัย)

[2] รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (บัณฑิตวิทยาลัย)

[3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (บัณฑิตวิทยาลัย)

ประกันคุณภาพการศึกษาและบริบทของสถานศึกษา (2) ด้านทักษะ เป็นทักษะในการวางแผน การเก็บรวบรวมข้อมูล การสรุปผลการประเมิน การให้ข้อเสนอแนะ การเขียนรายงาน การทำงานเป็นทีม การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (3) ด้านคุณลักษณะ ที่สะท้อนถึงความเป็นกัลยาณมิตร การมีเจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพ ความยุติธรรมและความเป็นกลาง ความตรงต่อเวลา ความซื่อสัตย์ สุจริต และความสามารถในการแก้ปัญหา หลักธรรมในการพัฒนาสมรรถนะผู้ประเมินภายนอก พบว่า หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นหลักธรรมที่เหมาะสมในการนำมาพัฒนาโดยข้อ 1 การเป็นผู้รู้จักเหตุ (ธัมมัญญุตา) ข้อ 2 การเป็นผู้รู้จักผล (อัตถัญญุตา) ข้อ 3 การเป็นผู้รู้จักตน (อัตตัญญุตา) ข้อ 4 การเป็นผู้รู้จักประมาณ (มัตตัญญุตา) ข้อ 5 การเป็นผู้รู้จักกาล (กาลัญญุตา) ข้อ 6 การเป็นผู้รู้จักชุมชน (ปริสัญญุตา) ข้อ 7 การเป็นรู้จักบุคคล (ปุคคลัญญุตา) และ หลักกัลยาณมิตร 7 ได้แก่ (1) ปิโย ความเป็นคนน่ารัก (2) ครุ ความเป็นคนน่าเคารพ (3) ภาวนีโย ความเป็นคนน่ายกย่อง (4) วัตตา รู้จักพูดและชี้แจงได้เหมาะสม (5) วจนักขโม อดทนต่อถ้อยคำ พร้อมให้คำปรึกษา (6) คัมภีรัญจะ กถัง กัตตา การมีความรู้และกล่าวชี้แจงแถลงเรื่องต่างๆ ได้ลึกซึ้ง และ(7) โน จัฏฐาเน นิโยชะเย ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อม และหลักการในวีมังสกสูตรมาใช้ในการตรวจสอบและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกเชิงพุทธบูรณาการ พบว่า มี 3 แนวทาง (1) การเพิ่มความรู้ด้วยการฝึกอบรม การประชุมสัมมนาหรือการเรียนรู้หลักธรรมผ่านระบบ e-learning (2) การเพิ่มคุณธรรมและปัญญาด้วยการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานซึ่งเป็นสมรรถนะทางปัญญา (3) การกำหนดมาตรฐานตัวชี้วัดด้านหลักธรรมให้ชัดเจน

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา, สมรรถนะผู้ประเมินภายนอก, พุทธบูรณาการ

Abstract

Dissertation has 3 objectives 1) to study the performance of external evaluators of the Office for Educational Standards and Quality Assessment; (Public Organization) 2) To analyze Buddhist principles to develop the competency of external evaluators of the Office for Educational Standards and Quality Assessment. (Public Organization) 3) To propose guidelines for developing the competency of external evaluators based on Buddhist integration of the Office of Educational Standards and Quality Assessment. (Public Organization), found that: Competencies of external evaluators include (1) knowledge, which is behavior that reflects educational knowledge of each level being evaluated; Educational quality assurance and the context of the educational institution. (2) Skills are behaviors that reflect skills in planning. data collection Summary of

assessment results Giving feedback Report writing teamwork Studying for continuous self-improvement and skills in using information technology (3) characteristics Behavior that reflects the characteristics of being a good friend Good attitude towards quality assurance Justice is neutral. punctuality Honesty, honesty, and the ability to solve immediate problems.The principles used to develop the competency of external evaluators reveal that external evaluators must have inner morality, namely the Sappurisadhamma 7, namely, external evaluators must know the cause (dhammaññutā), know the effect (atthānyutā), know Oneself (attānyutā), one who knows moderation (mattaññutā), one who knows time (kālaññutā), one who knows community (parisaññutā), one who knows people (pukkālaññutā), and one must have external morality. namely, the 7 Kalyanamitras, namely (1) (piyo), respectable (teacher), admirable (bhawaniyo), (vattā ca) know how to speak and be patient with the words of others (vacnakkhamo) (kamphiranca katham kattā) and not be influenced in a degenerate way. (no jatthāne niyochye) to being able to guide other people to live in good ways according to that person. And the principles in the Vimansaka Sutta are used in the examination.Guidelines for developing the competency of external evaluators based onintegrated Buddhist principles found to include that Dhamma principles can be developed through the process 3 approaches : 1. Training seminars Learning Dhamma principles through the e-learning system, 2. Ppracticing Vipassana meditation. 3. Setting clear standards for performance indicators.New knowledge From the analysis of the principles of Buddhism.

Keywords : Development Guidelines, External evaluator Competence, Integrative Buddhism

บทนำ

สังคมโลกปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เป็นปัจจัยให้เกิดการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการศึกษาสูง อาทิ เรื่องคุณภาพการศึกษา การศึกษาที่ไร้พรมแดน สิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค ความคาดหวังของสังคมในการศึกษา การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ตลอดจนการตรวจสอบ รับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการร้องเรียนของผู้มีส่วนได้เสีย (Stockholders) ซึ่งสะท้อนออกมาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (ราชกิจจานุเบกษา,2560,หน้า14) ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษา ในหมวด 5 มาตรา 54 บัญญัติว่า“รัฐ

ต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” ทำให้เกิดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แก้ไขพุทธศักราช 2562 (ฉบับที่ 4) หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47-51(ราชกิจจานุเบกษา,2562,หน้า51) และกฎกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การประกันคุณภาพการศึกษา พุทธศักราช 2551(ราชกิจจานุเบกษา,2561,หน้า 3) โดยระบุแนวทางการประเมินคุณภาพไว้เป็นรูปธรรมชัดเจนระบบการประกันคุณภาพการศึกษา จึงนับว่ามีความสำคัญมากเป็นหัวใจในการบริหารสถานศึกษาที่จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในทุกระดับ เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมาย เกณฑ์มาตรฐานคุณภาพที่กำหนดไว้นั้นประกอบด้วยการประกันคุณภาพภายใน (Internal Quality Assurance) หน่วยงาน ต้นสังกัด และสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษา และการประกันคุณภาพภายนอก (External Quality Assurance) โดยมีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ดำเนินการประกันคุณภาพภายนอก เพื่อตรวจสอบยืนยันสภาพจริงในการดำเนินงานของสถานศึกษา สะท้อนจุดเด่นแบบอย่างที่ดี (Best Practice) หรือนวัตกรรม (Innovation) จุดที่ควรพัฒนา เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง ส่งเสริมให้มีการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และรายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานให้สาธารณชนได้รับทราบทำให้เกิดความเชื่อมั่นและตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐาน เป็นการป้องกันการจัดการศึกษาที่ไม่ได้คุณภาพ ซึ่งเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและเกิดความเสมอภาคที่จะได้รับการบริการด้านการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง ให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานเพื่อบรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษา แต่อย่างไรก็ตามกระบวนการที่จะได้มาซึ่งผลการประเมินคุณภาพการศึกษา ให้เป็นที่ยอมรับของสถานศึกษา ต้นสังกัดและสาธารณชนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายนั้นปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ ผู้ประเมินภายนอก

จากผลการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบและวิธีการพัฒนาสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอก พบว่า ผู้ประเมินบางส่วนยังขาดความรู้ ความเชี่ยวชาญและเรื่องจรรยาบรรณของผู้ประเมิน (ศิริเดช สุชีวะ ใจทิพย์ ณ สงขลา และทิพวัลย์ ปัญจมะวัต,2561,หน้า ข.) สอดคล้องกับการสำรวจความพึงพอใจของสถานศึกษาต่อการประเมินคุณภาพภายนอก ประจำปี 2565 พบว่า สถานศึกษามีความพึงพอใจ มีความเข้าใจในภารกิจหน้าที่การประเมินคุณภาพการศึกษาดีขึ้น แต่ยังมีสถานศึกษาบางแห่งคิดว่า การประเมินคุณภาพเป็นเรื่องที่ยุ่งยากและเป็นภาระของผู้ถูกประเมิน ไม่ก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ดีขึ้นในภาพรวมของประเทศ โดยเฉพาะประเด็นสำคัญด้านผู้ประเมินภายนอก บางส่วนยังมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ขาดคุณธรรม วางอำนาจ ข่มขู่ เรียกรับผลประโยชน์ เพื่อแลกกับผลการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาละทิ้งหน้าที่ (คณะกรรมการ

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน),2566,หน้า 3) บริษัท ซุเปอร์โพล จำกัด ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า ผู้ประเมินภายนอกควรมีคุณสมบัติที่ดีอันประกอบไปด้วย ทัศนคติเชิงบวกในการปฏิบัติงานที่ดี และควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะในหลากหลายประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ สมรรถนะในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดแบบองค์รวม และเชิงบูรณาการ (บริษัท ซุเปอร์โพล จำกัด, 2563: ข) ซึ่งสอดคล้องกับ นันทา หงวนตัด รักษาการผู้อำนวยการสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) กล่าวว่า “ผู้ประเมินภายนอก เป็นบุคลากรอีกกลุ่มหนึ่งที่สถานศึกษาทั่วประเทศทุกสังกัดต้องทำงานอย่างใกล้ชิด แต่ที่ผ่านมาสถานศึกษาทั่วประเทศ มีคำถามเรื่องความเชื่อมั่น โดยให้ความสำคัญเรื่องคุณลักษณะและบทบาทหน้าที่ตามกรอบแนวทางตามที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) กำหนดได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม ตามกรอบระยะเวลา และเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับสถานศึกษาทั่วประเทศ จึงกำหนดการพัฒนาและอบรมผู้ประเมินภายนอกเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้ประเมินภายนอกอย่างต่อเนื่องใน 3 บทบาทหน้าที่ ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านเทคโนโลยี และด้านสะท้อนภาพลักษณ์ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)”(นันทา หงวนตัด,2566,หน้า 10) แต่ปัญหาด้านคุณธรรมประจำใจเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง จำเป็นต้องมีการประเมินตรวจสอบ เพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่องเช่นกัน ดังในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงเป็นนักประเมินและเปิดโอกาสให้พระสาวกประเมินตรวจสอบพระพุทธองค์ ดังกล่าวไว้ใน วีมังสกสูตร ว่าด้วยการตรวจสอบหรือผู้ประเมิน ได้แก่ อัตถวีมังสกะ หมายถึง ผู้พิจารณาประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น สังขารวีมังสกะ หมายถึง ผู้พิจารณาสังขารธรรม โดยลักษณะของธรรม โดยสามัญญลักษณะ และโดยวิภาคธรรม สัตถุวีมังสกะ หมายถึง ผู้พิจารณาตรวจสอบพระศาสดา (ม.มู.(ไทย) 12/487/525)

จากแนวคิดดังกล่าวเบื้องต้น ผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่าในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประเมินภายนอกมีความสำคัญอย่างยิ่ง ควรมีหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับผู้ประเมินคุณภาพภายนอกเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด ได้แก่ กัลยาณมิตร 7 (อง.สตตก. (ไทย) 23/37/57) คือ ปิโย (เป็นที่รัก) ครุ (ที่เคารพ) ภาวนีโย (ที่ยกย่อง) วตฺตา จ (รู้จักพูด) วจนกฺขโม (อดทนต่อถ้อยคำ) คมฺภีรญฺจ กถํ กตฺตา (พูดถ้อยคำลึกซึ้งได้) และโนจฏฺฐาเน นิโยชเย (ไม่แนะนำในเรื่องไม่ถูกต้อง) และสัปปุริสธรรม 7 (ทีปา (ไทย) 23 /68/143) คือ ธัมมัญญุตา (รู้จักเหตุ) อัตถัญญุตา (รู้จักผล) อัตตัญญุตา (รู้จักตน) มัตตัญญุตา (รู้จักประมาณ) กาลัญญุตา (รู้จักกาล) ปริสัญญุตา (รู้จักชุมชน) ปุคคลัญญุตา (รู้จักบุคคล) ให้เกิดปัญญาคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ รวมทั้ง

สามารถนำเสนอข้อเสนอแนะที่มีคุณค่า มีความเหมาะสมเป็นรูปธรรม สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริงก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการนำหลักพุทธธรรมมาเป็นแนวทางการพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถตามสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอก ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าว โดยเน้นศึกษาหลักพุทธธรรมข้างต้น มาส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพตามสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกให้เพียบพร้อมด้วยทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ ที่นำไปใช้ปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพ รวมทั้งสามารถนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวันของตนเองอีกทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้อื่นได้อย่างแท้จริง ด้วยหลักการและเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกเชิงพุทธบูรณาการ ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะผู้ประเมินภายนอก ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

2. เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมมาพัฒนาสมรรถนะผู้ประเมินภายนอก ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกเชิงพุทธบูรณาการ ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

วิธีดำเนินการวิจัย

1.วิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ผู้วิจัยวิเคราะห์เอกสารหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ กัลยาณมิตร สัปปุริสธรรม วีมังสกสูตร ด้วยวิธีการศึกษาสืบค้นข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) จากคัมภีร์พระไตรปิฎก และคัมภีร์ที่เกี่ยวข้องทางพระพุทธศาสนาและข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) จากงานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือ ตำรา บทความ วารสาร งานวิชาการทางพระพุทธศาสนา และประเมินคุณภาพการศึกษา โดยอาศัยเอกสารกรอบทฤษฎี แนวคิด วัตถุประสงค์ ด้วยการสืบค้นข้อมูลเป็นหลัก

2. ศึกษาในภาคสนาม (Field Study) ลงพื้นที่ภาคสนาม โดยมีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีประสบการณ์และประสบความสำเร็จในการประเมินคุณภาพภายนอก จำนวน 16 รูป/คน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ (1) นักวิชาการด้านการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาพื้นฐานและการศึกษาระดับ

ปฐมวัย รวม 4 คน กลุ่มที่ (2)ผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาพื้นฐานและระดับการศึกษาปฐมวัย 5 ภาคๆ ละ 2 คน รวม 10 คน และกลุ่มที่ (3) นักวิชาการทางพระพุทธศาสนารวม 2 รูป โดยมีหลักเกณฑ์จะต้องมีประสบการณ์ในการประเมินคุณภาพภายนอกมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี และ ไม่มีประวัติการถูกร้องเรียนด้านการประเมินคุณภาพภายนอก

3.เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้เครื่องมือ 2 แบบ ได้แก่ (1) แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาโดยศึกษาตามวัตถุประสงค์ คำนิยามศัพท์ของการทำวิจัยในการศึกษาที่กำหนดนำไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความรู้ ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และบัณฑิตเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน รวมถึงอาจารย์ที่ปรึกษาได้ตรวจแก้ไขอีกครั้ง เพื่อตรวจสอบความชัดเจน ความถูกต้องด้านภาษาและความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบสัมภาษณ์ โดยปรับข้อคำถามก่อนนำไปใช้จริง (2) แบบการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้ในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกอย่างมีโครงสร้าง (Structured In-depth interview) โดยมีจุดมุ่งหมายในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก นำข้อมูลมาเรียบเรียงและวิเคราะห์ สังเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ มาสรุปผลการศึกษาภาคสนาม และนำเสนอผลจากการสัมภาษณ์ในการประชุมกลุ่มย่อยผ่าน zoom เพื่อสรุปประมวลองค์ความรู้ (Work shop) กับหลักธรรมวีมังสกสูตร กัลยาณมิตร สัปปุริสธรรม เพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ อภิปรายผลและให้ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พบว่า มี 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านความรู้ที่เกี่ยวกับการศึกษาของแต่ละระดับที่ประเมินในการประกันคุณภาพการศึกษาและบริบทของสถานศึกษา (2) ด้านทักษะ เป็นทักษะในการวางแผน การเก็บรวบรวมข้อมูล การสรุปผลการประเมิน การให้ข้อเสนอแนะ การเขียนรายงาน การทำงานเป็นทีม การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (3) ด้านคุณลักษณะ ที่สะท้อนถึงความเป็นกัลยาณมิตร การมีเจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพ ความยุติธรรมและความเป็นกลาง ความตรงต่อเวลา ความซื่อสัตย์ สุจริต และความสามารถในการแก้ปัญหา

2. ผลการวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการนำมาพัฒนาสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พบว่า หลักสัปปุริส

ธรรม 7 เป็นหลักธรรมที่เหมาะสมในการนำมาพัฒนาผู้ประเมินภายนอกทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ ได้แก่ (1) การเป็นผู้รู้จักเหตุ (ธัมมัญญุตา) (2) การเป็นผู้รู้จักผล (อัตถัญญุตา) (3) การเป็นผู้รู้จักตน (อัตตัญญุตา) (4) การเป็นผู้รู้จักประมาณ (มัตตัญญุตา) (5) การเป็นผู้รู้จักกาล (กาลัญญุตา) (6) การเป็นผู้รู้จักชุมชน (ปริสัญญุตา) (7) การเป็นรู้จักบุคคล (ปุคคลัญญุตา) และส่วนหลักกัลยาณมิตร 7 ได้แก่ (1) ปิโย ความเป็นคนน่ารัก (2) ครุ ความเป็นคนน่าเคารพ (3) ภาวนีโย ความเป็นคนน่ายกย่อง (4) วัตตา รู้จักพูดและชี้แจงได้เหมาะสม (5) วจนักขโม อดทนต่อถ้อยคำ พร้อมให้คำปรึกษา (6) คัมภีรัญจะ กถัง กัตตา การมีความรู้และกล่าวชี้แจงแถลงเรื่องต่างๆ ได้ลึกซึ้ง และ(7) โน จัฏฐาเน นิโยชะเย ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อม ในการตัดสินใจเลือกดำเนินชีวิตไปในทางที่ดีมีประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและสามารถแนะนำบุคคลอื่นให้ดำเนินชีวิตในสิ่งที่ดีงาม และหลักการวีมังสกสูตร มาใช้ในการตรวจสอบประเมิน 3 ประการ คือ 1) อัตถวีมังสกะ หมายถึง ผู้พิจารณาประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น 2) สังขารวีมังสกะ หมายถึง ผู้พิจารณาสังขารธรรม โดยลักษณะของธรรมโดยสามัญญลักษณะและวิภาคธรรม 3) สัตถุวีมังสกะ หมายถึง ผู้พิจารณาตรวจสอบพระศาสดา

3. เสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกเชิงพุทธบูรณาการของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พบว่า ปัจจุบันการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประเมินภายนอก สามารถปฏิบัติได้ตามหลักเกณฑ์ จรรยาบรรณ และบทบาทหน้าที่ที่ได้รับหมอบหมาย ทั้งในด้านความรู้ ด้านทักษะและด้านคุณลักษณะ ฉะนั้น ในการพัฒนาสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกนั้น โดยยึดหลักธรรม (Dharma) มาบูรณาการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติภารกิจให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สำหรับหลักการทางพุทธธรรมที่จะนำมาใช้ในการตรวจสอบ คือ หลักวีมังกสูตร มี 3 ประการ โดยอาจแยกเป็นหัวข้อแต่ละประเภทแสดงให้เห็นภาพที่จะสามารถนำไปสู่ปฏิบัติได้ให้เหมาะสมกับการประเมิน คือ 1) อัตถวีมังสกะ หมายถึง ผู้พิจารณาประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น ได้แก่ ผู้ประเมินภายนอกแต่ละคนต่างประเมินและตรวจสอบผู้ประเมินทุกคนในทีมงานด้วยกัน (Qc100) 2) สังขารวีมังสกะ หมายถึง ผู้พิจารณาสังขารธรรม โดยลักษณะของธรรมโดยสามัญญลักษณะและวิภาคธรรม ได้แก่ การที่ผู้ประเมินภายนอกทำการประเมินสถานศึกษา และสถานศึกษาประเมินผู้ประเมิน (Qc100) 3) สัตถุวีมังสกะ หมายถึง ผู้พิจารณาตรวจสอบพระศาสดานั้น ได้แก่ สมศ.ประเมินผู้ประเมินภายนอกและผู้ประเมินภายนอกก็ประเมินการปฏิบัติงานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (Qc100) รวมทั้งได้นำหลักสัปปุริสธรรม 7 ได้แก่ ธัมมัญญุตา (รู้จักเหตุ) อัตถัญญุตา (รู้จักผล) อัตตัญญุตา (รู้จักตน) มัตตัญญุตา (รู้จักประมาณ) กาลัญญุตา (รู้จักกาล) ปริสัญญุตา (รู้จักชุมชน) ปุคคลัญญุตา (รู้จักบุคคล) ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของคนดี (สัตบุรุษ) คนที่สมบูรณ์แบบ หรือมนุษย์โดยสมบูรณ์ ซึ่งถือว่าเป็นสมาชิกที่ดี มีคุณค่า มีธรรมะประจำใจ มาเป็น

แนวทางในการพัฒนา **ด้านความรู้** ได้แก่ โนจัฏฐาเน นิโยชะเย ให้การอบรมพัฒนาผู้ประเมินในความรู้ มีความเข้าใจในกฎระเบียบ ข้อควรปฏิบัติของผู้ประเมินภายนอก เพื่อให้ผู้ประเมินภายนอกมีความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ให้ผู้ประเมินภายนอกคอยช่วยเหลือ แนะนำ ตักเตือนกันเองในกลุ่มผู้ประเมินภายนอกว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหล หรือไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย คมฺภีรณฺจ กถำ กตฺตา ผู้ประเมินภายนอกต้องกล่าวชี้แจงแถลงเรื่องต่างๆที่ลึกซึ้งได้ ด้านทักษะ ได้แก่ วตฺตา จ วจนักขโม ให้การอบรมพัฒนาผู้ประเมินให้มีทักษะด้านการพูด สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจได้ รู้จักพูดให้ได้รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตนเอง รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน รู้จักบุคคล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ อดทนต่อถ้อยคำวิจารณ์ พร้อมที่จะรับฟังผู้อื่นและเป็นผู้รู้จริง ด้านคุณลักษณะ ได้แก่ ปิโย ครุ ภาวนิโย ให้การอบรมพัฒนาผู้ประเมินในด้านบุคลิกภาพ ให้ผู้ประเมินมีบุคลิกภาพที่น่ารัก น่าเชื่อถือ น่าเคารพ ชวนให้อยากเข้าไปปรึกษา ไต่ถามให้ได้รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตนเอง รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน รู้จักบุคคล

แนวทางในการพัฒนาผ่านกระบวนการพัฒนา (Devopment) ผู้ประเมินภายนอก ได้แก่ การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานตัวชี้วัดสมรรถนะให้ชัดเจน หรือมีการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ หรือการอบรมหลักสูตรด้านหลักธรรมผ่านระบบ E-learning หรือการปฏิบัติวิปัสนากรรมฐาน แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกเชิงพุทธบูรณาการของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

อภิปรายผล

1.สมรรถนะผู้ประเมินภายนอกเชิงพุทธบูรณาการ ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) จากผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิผลในการปฏิบัติงานตามสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอก ในเบื้องต้นผู้ประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ทำหน้าที่ติดตาม ตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ จึงจำเป็นต้องมีคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งจรรยาบรรณ และมีสมรรถนะ (Competency) ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะที่เป็นพฤติกรรมเด่นชัดของผู้ประเมินภายนอก จะทำให้สถานศึกษามีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ผู้ประเมินภายนอก ดังที่พระมหาสมบูรณ์ วุฑฺฒิกโร, รศ.ดร.รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ความคิดเห็นไว้ว่า ผู้ประเมินภายนอก ต้องรู้เขา คือ ต้องรู้บริบทของสถานศึกษา รู้เรา คือ ต้องรู้ในมาตรฐาน ตัวบ่งชี้และเกณฑ์ในการประเมินภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของนภาภร ส่งแสง ได้ทำวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอก

รอบสี่ (พ.ศ.2559-2563) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ผลการวิจัยพบว่า ด้านคุณลักษณะของผู้ประเมินภายนอกที่ต้องมีทักษะการประสานงานและการทำงานเป็นทีม ทักษะการทำงานส่วนบุคคล (ตนเอง และทีม) และทักษะการทำงานแบบมีส่วนร่วม ที่ผู้ตรวจประเมินต้องคุณสมบัติการทำงานเป็นทีมร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เข้าใจตรงกัน ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ต้องมีจรรยาบรรณของผู้ประเมินภายนอก ตามที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) กำหนด ผู้ประเมินคุณภาพการศึกษาต้องมีจรรยาบรรณ ได้แก่ มีความซื่อสัตย์ สุจริต ไม่แสวงหาผลประโยชน์จากการตรวจเยี่ยมและการประเมินมีความยุติธรรมเป็นกลาง ในส่วนระดับสมรรถนะตามบทบาท ซึ่งส่วนใหญ่มีความเข้าใจ ปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเกณฑ์กรอบแนวทางจรรยาบรรณ มีสมรรถนะและนโยบายของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) ที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด (นภาภร ส่งแสง, 2561: 130-131.) ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่าสมรรถนะด้านความรู้ของผู้ประเมินภายนอกที่กำหนดไว้ดีแล้ว แต่ควรมีการเพิ่มเติมสมรรถนะ เรื่อง ความต้องการหรือความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ตามบริบท ด้านการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาใหม่ๆ ด้านความรู้เฉพาะด้านความเชี่ยวชาญในการประเมิน ด้านความรู้ที่จำเป็นเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ และควรเพิ่มเติมด้านคุณธรรมจริยธรรม

2. วิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการนำมาพัฒนาสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ผลการศึกษาวิจัยพบว่า หลักธรรมที่นำมาพัฒนาสมรรถนะผู้ประเมินภายนอก ได้แก่ หลักวีมังกสูตร โดยอาจแยกเป็นหัวข้อแต่ละประเภทแสดงให้เห็นภาพที่จะสามารถนำไปสู่ปฏิบัติได้ให้เหมาะสมกับการประเมิน คือ 1) อัตถวีมังสกะ หมายถึง ผู้พิจารณาประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น ได้แก่ การประเมินและตรวจสอบผู้ประเมินในทีมกันเองด้วย (Qc100) 2) สังขารวีมังสกะ หมายถึง ผู้พิจารณาสังขารธรรม โดยลักษณะของธรรมโดยสามัญญลักษณะและวิภาคธรรม ได้แก่ การที่ผู้ประเมินภายนอกทำการประเมินสถานศึกษา และสถานศึกษาประเมินผู้ประเมิน ด้วย (Qc100) 3) สัตถุวีมังสกะ หมายถึง ผู้พิจารณาตรวจสอบพระศาสดานั้น ได้แก่ ผู้ประเมินภายนอกได้รับการประเมินการปฏิบัติงานจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ด้วย (Qc100) และผู้ประเมินก็ทำหน้าที่ประเมินสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ด้วย (Qc100) เช่นกัน รวมทั้งผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกมีความเห็นตรงกันว่า ควรนำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาบูรณาการกับการพัฒนาสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ ได้แก่ ธัมมัญญุตา (รู้จักเหตุ) อัตถัญญุตา (รู้จักผล) อัตตัญญุตา (รู้จักตน) มัตตัญญุตา (รู้จักประมาณ) กาลัญญุตา (รู้จักกาล) ปริสัญญุตา (รู้จักชุมชน) ปุคคลัญญุตา (รู้จักบุคคล) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนะพงษ์ กล้ากสิกิจ ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักสัปปุริสธรรม 7 กับ

การบริหารงานสมัยใหม่” ผลการวิจัยพบว่า ส่วนที่สำคัญที่สุด คือ การบริหารตามหลักพุทธธรรม ได้แก่ การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ ในการบริหาร ซึ่งในที่นี้หมายถึง หลักสัปปุริสธรรม 7 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นสัตบุรุษ คือ เป็นบุคคลที่มีคุณธรรม มีสัมมาทิฐิ กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีความรู้ มีปัญญา หรือมีมุมมองที่ถูกต้องตรงกับความจริง เป็นคนที่มีความเห็นชอบตามทำนองครองธรรมหรือเป็นคนดี อันประกอบด้วยความเป็นผู้รู้จักเหตุ ความเป็นผู้รู้จักผล หรือความมุ่งหมาย ความเป็นผู้รู้จักตน ความผู้รู้จักประมาณ ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลา ความเป็นผู้รู้จักชุมชน ความเป็นผู้รู้จักบุคคล ซึ่งหลักธรรมเหล่านี้จะสามารถนำมาบูรณาการ หรือ ประยุกต์ใช้กับการบริหารงานสมัยใหม่ได้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ (ชนะพงษ์ กล้ากสิกิจ, 2562, หน้าบทคัดย่อ) สำหรับหลักธรรมกัลยาณมิตร 7 ได้แก่ ปิโย (เป็นที่รัก) ครุ (ที่เคารพ) ภาวนีโย (ที่ยกย่อง) วตฺตา จ (รู้จักพูด) วจนักขโม (อดทนต่อถ้อยคำ) คัมภีรัญจะ กะถัง กัตตา (พูดถ้อยคำลึกซึ้งได้) และโนจัฏฐาเน นิโยชะเย (ไม่แนะนำในเรื่องไม่ถูกต้อง) ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของคนดี (สัตบุรุษ) คนที่สมบูรณ์แบบ หรือมนุษย์โดยสมบูรณ์ ซึ่งถือว่าเป็นสมาชิกที่ดี มีคุณค่า มีธรรมะประจำใจ ซึ่งสอดคล้องกับประทีป พืชทองหลาง ศึกษารูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร ผลการวิจัย มี 2 ประการ คือ 1) รูปแบบกัลยาณมิตร (KALYANAMITRA Model) ซึ่งนำเสนอแนวปฏิบัติ 12 ประการ ของการปรึกษาทั้งส่วนของผู้ให้ การปรึกษาและผู้ขอรับการปรึกษา อันตั้งอยู่บนฐานของความเป็นกัลยาณมิตร คือ ปรโตโฆสะ และโยนิโสมนสิการ และ 2) กระบวนการของการปรึกษาเชิงพุทธ ตามหลักกัลยาณมิตร 4 ขั้นตอน เรียกกว่า 4 ส Model คือ 1) สร้างศรัทธา 2) สนทนา เปิดใจ 3) เสริมธรรมเสริมปัญญา และ 4) แสวงหาสันติ (ประทีป พืชทองหลาง,2561, บทคัดย่อ)

3. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกเชิงพุทธบูรณาการ ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) จากผลการวิจัยแนวทางในการพัฒนาสมรระถนะผู้ประเมินภายนอกเชิงบูรณาการสามารถจัดทำแป็นแผนงาน โครงการผ่านกระบวนการพัฒนา (Devopment) ผู้ประเมินภายนอก คือ (1) การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานตัวชี้วัดสมรรถนะให้ชัดเจน (2) การประชุมสัมนนาเชิงปฏิบัติการ หรือการอบรมหลักสูตรด้านหลักธรรมผ่านระบบ E-learing (3) การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งสามารถนำหลักธรรมมาสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้ประเมินภายนอก ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ผู้ประเมินภายนอกต้องไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหล หรือไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จฏฐาเน นิโยชเย) จึงต้องมีความรู้ ความเข้าใจในกฎระเบียบ ข้อควรปฏิบัติของผู้ประเมินภายนอก เพื่อให้ผู้ประเมินภายนอกมีความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ให้ผู้ประเมินภายนอกคอยช่วยเหลือ แนะนำ ตักเตือนกันเองในกลุ่มผู้ประเมินภายนอกว่าอะไรควรทำ อะไไม่ควรทำ เพราะผู้ประเมินภายนอกจะมีอิทธิพลในความรู้สึกของสถานศึกษาต่อการตัดสินผลการประเมินและผู้ประเมินต้องเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนา

คุณภาพการศึกษาของประเทศชาติ จึงถือว่าผู้ประเมินต้องเป็นผู้นำทางความคิดของสถานศึกษา ต้องทำให้สถานศึกษาด้วยความพอใจเลื่อมใสศรัทธา ขอให้วางตนให้เหมาะแก่ความเป็น ผู้ประเมินอย่างแท้จริง ต้องเป็นคนที่บริสุทธิ์ด้วยกาย วาจา ใจ กระทำความดีให้สถานศึกษาได้เห็นเป็นเยี่ยงอย่าง และคมฺภีรณฺจ กถ์ กตฺตา ผู้ประเมินภายนอกต้องกล่าวชี้แจงแถลงเรื่องต่างๆที่ลึกซึ้งได้ด้านทักษะ ผู้ประเมินภายนอกต้องชี้แจงหรือสามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อน ให้เข้าใจ และอธิบายเรื่องที่ลึกซึ้งขึ้นไป (คมฺภีรณฺจ) เป็นคุณสมบัติของกัลยาณมิตรอย่างเลิศ คือ ความเป็นผู้กระทำได้จริงในสิ่งที่สอนแก่ผู้อื่น หรือได้บรรลุสำเร็จนั้นๆ ด้วยตนเองแล้วจึงสอนเรื่องนั้นแก่ผู้อื่นอย่างหนึ่ง และความเป็นอิสระ เมื่อจะช่วยผู้อื่น ตนเองไม่ติดหรือเกาะเกี่ยวอยู่ในเครื่องผูกพันเดียวกันกับที่เขา กำลังติดอยู่และเมื่อแนะนำผู้อื่นอย่างใดก็ควรดำรงตนตามหลักธรรมนั้นด้วย คุณสมบัติของกัลยาณมิตรที่ได้นำเสนอมาทั้งหมดนี้ ไม่ว่าจะเป็นคุณสมบัติพื้นฐาน คุณสมบัติด้านวิชชา คุณสมบัติด้านจรณะ และคุณสมบัติด้านการแนะนำประโยชน์ผู้อื่น และผู้ประเมินต้องรู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ (วตฺตา จ) ต้องรู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไรอย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี เป็นต้นแบบทางวจีกรรมของกัลยาณมิตรที่พึงประสงค์ ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่ามีหลักการใช้วาจาสุภาษิต และเป็นแกนกลางที่สำคัญในอริยมรรคมีองค์ หลักการเหล่านี้สามารถเป็นบทบาทต้นแบบทางวจีกรรมของกัลยาณมิตรได้เป็นอย่างดี และผู้ประเมินต้องอดทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถามคำเสนอแนะ วิพากษ์วิจารณ์อดทน ฟังได้ไม่เบื่อไม่ฉุนเฉียว จะต้องมีความอดทนต่ออุปสรรคในทุกด้าน จึงต้องใช้หลักธรรมขันติและโสรัจจะ นับว่าเป็นหลักธรรมสำคัญที่ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ความอดทนและความสงบเสงี่ยม หากมีประจำอยู่ในจิตใจของผู้ใด ผู้นั้นย่อมจะมีความสุข มีจิตใจที่หนักแน่น เป็นที่ยกย่องของบุคคลทั่วไป เพราะธรรมะหัวข้อนี้ทำให้ผู้ปฏิบัติ เป็นผู้ที่มีความงดงามทั้งกาย วาจา ใจ จะปฏิบัติ ภาระกิจหน้าที่ใดๆ ย่อมประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย สามารถแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ได้ด้วยจิตใจที่มั่นคง ด้านคุณลักษณะ ผู้ประเมินภายนอกต้องมีด้านบุคลิกภาพดี มีมนุษยสัมพันธ์และมีกิริยามารยาทที่ดี เป็นที่น่ารัก (ปิโย) และผู้ประเมินภายนอกต้องมีความน่าเคารพ น่าเชื่อถือ (ครุ) ต้องประพฤติสมควรแก่ฐานะ ให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งใจ และปลอดภัย ชวนให้อยากเข้าไปปรึกษาเป็นผู้มีเหตุมีผล รู้ประมาณตนเอง รู้เวลา รู้บุคคลและชุมชนสังคม รวมทั้งผู้ประเมินภายนอกต้องมีความน่าเจริญใจ หรือน่ายกย่อง ในฐานทรงคุณ (ภาวนิโย) ทั้งเป็นผู้ฝึกฝนอบรม ปรับปรุงตนเองอยู่เสมอทำให้ระลึกและเอ่ยอ้างด้วยซาบซึ้ง ภูมิใจ เพราะผู้ประเมินภายนอกก็คือบัณฑิต จึงต้องดำเนินชีวิตให้เป็นที่น่าเจริญใจแก่สถานศึกษาหรือผู้ที่คบหาเป็นมิตรแท้ เพราะบัณฑิตย่อมนำมาซึ่งความเจริญ ความสุข และเมื่อได้รับการแนะนำ ชี้แนะสั่งสอนจากบัณฑิต ย่อมได้รับประโยชน์ทั้งตนเองและประโยชน์ต่อผู้อื่นทั้งทางโลกและทางธรรม ซึ่งเป็นการพัฒนาตนให้มีความเจริญในชีวิตปัจจุบันและในอนาคตก็ย่อมพบแต่ความสุขความเจริญยิ่งขึ้นไป ดังนั้นผู้ประเมิน

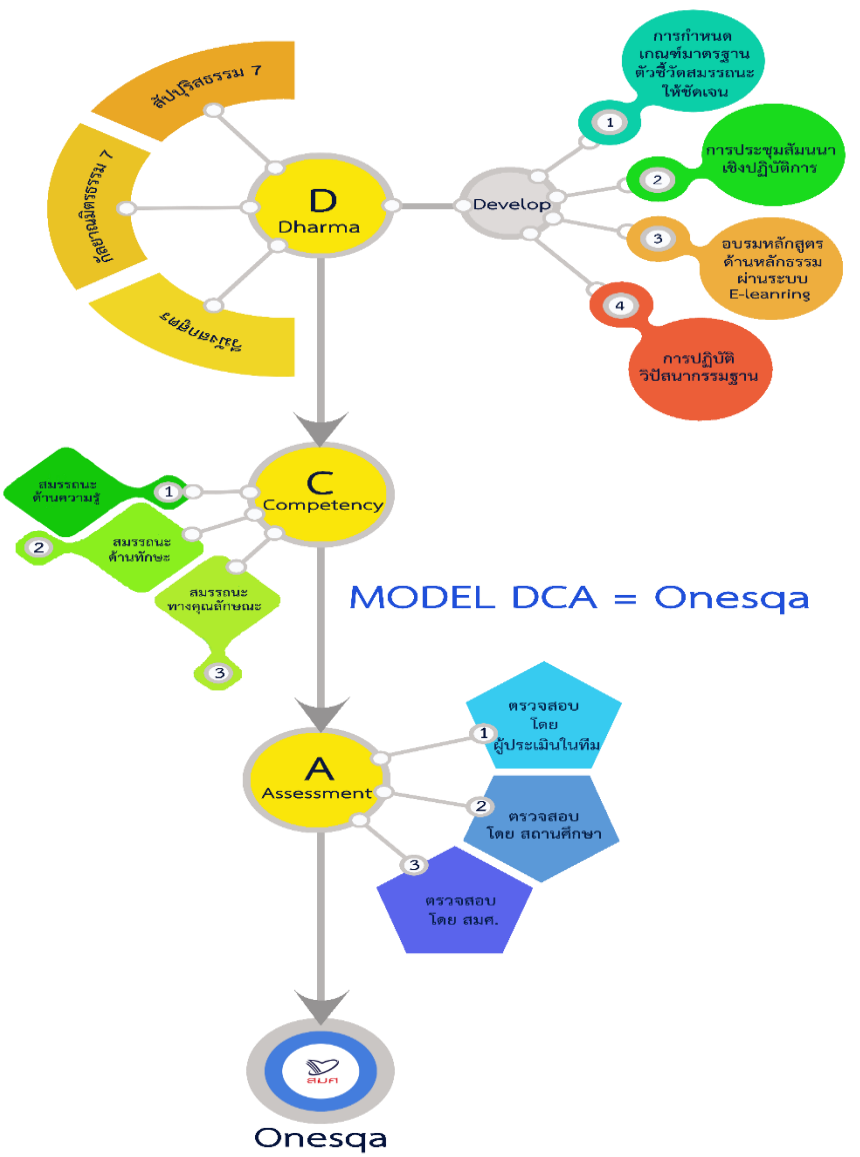
ภายนอกที่มีองค์ธรรมซึ่งคุณสมบัติภายในและภายนอกดังกล่าวข้างต้น ย่อมก่อให้เกิดสัมมาทิฏฐิ และการประพฤติปฏิบัติที่ดีงามกอรป์ด้วยคุณธรรม จึงจะเรียกได้ว่า สัตตบุรุษผู้เป็นกัลยาณมิตร

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ควรประสานความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนา เช่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นต้น เพื่อจัดหาหรือจัดทำหลักสูตรที่มีเนื้อหาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ สัปปุริสัทธรรม 7 กัลยาณมิตรธรรม 7 อิทธิบาท 4 และอคติ 4 ไปบูรณาการเข้ากับเกณฑ์ตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอก ทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะและด้านคุณลักษณะในการปฏิบัติหน้าที่ โดยวิธีการประชุมอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ หรือ ศึกษาทางระบบ E-Learning หรือจัดปฏิบัติวิปัสสนา เพื่อเป็นการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ประเมินภายนอกอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นการปลุกจิตสำนึกให้ได้มีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการยึดถือประพฤติปฏิบัติในหน้าที่การประเมินคุณภาพและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เหมาะสม โดยคำนึงถึงบริบทของผู้ประเมินภายนอกที่นับถือศาสนาอื่นด้วย

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า การนำหลักกัลยาณมิตร 7 สัปปุริสัทธรรม 7 มีความสอดรับกับแนวคิดสมรรถนะ ด้านความรู้ ด้านทักษะและด้านคุณลักษณะ ที่มีความสัมพันธ์กับองค์ธรรมภายในตัวของแต่ละบุคคล ซึ่งสมรรถนะเหล่านี้จะเป็นตัวผลักดันให้บุคคลสามารถสร้างผลการปฏิบัติงานในภาระกิจที่ตนรับผิดชอบได้สูงกว่าเหนือกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังแนวคิดสมรรถนะตามทฤษฎีของ David C McClelland (David C McClelland,1973, 57-83) มาบูรณาการร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในมิติที่มีความหลากหลาย สอดคล้องกันเชิงเหตุผลได้ และสามารถนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จอย่างมีคุณภาพได้ตามเกณฑ์มาตรฐานที่องค์กรกำหนดหรือสูงกว่า ร่วมทั้งได้รับความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) โดยผู้ประเมินภายนอกจะต้องมีด้านความรู้ ความสามารถในเชิงวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการประเมินควบคู่กันไป สามารถทำการประเมินและสะท้อนผลการดำเนินงานของสถานศึกษาด้วยความถูกต้อง สอดคล้องตามบริบท มีความแม่นยำ ตรงไปตรงมา เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินและนโยบายที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพหารศึกษา (องค์การมหาชน) กำหนดและสามารถให้ข้อเสนอแนะตามบริบทสถานศึกษา ซึ่งเป็นหัวใจของการประเมิน โดยข้อเสนอแนะที่ให้กับสถานศึกษาต้องเป็นรูปธรรมนำไปปฏิบัติได้จริง จึงจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาต่อสถานศึกษาได้จริง ด้านทักษะ ผู้ประเมินภายนอกจะต้องมีความสามารถและทักษะการใช้เทคโนโลยีที่ดี เป็นการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยของสังคมโลก

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา“แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกเชิงพุทธบูรณาการ ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)”ผู้วิจัยได้องค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2566). *เอกสารประกอบการ ประชุมการประเมินภายนอกรอบสี่ (2559-2566) อดีตถึงปัจจุบัน.*

ชนะพงษ์ กล้ากสิกิจ. (2562). *การประยุกต์หลักสัปปุริสธรรม 7 กับการบริหารงานสมัยใหม่.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ธนากรและคณะ. (2563). *อนาคตภาพการพัฒนาสมรรถนะผู้ประเมินภายนอกให□เป็นผู้□ประเมินเชี่ยวชาญ.* สมศ.

นภาภร ส่งแสง. (2561). *"การวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ (พ.ศ. 2559-2563) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)".* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นันทา หงวนตัด. (2566). *ยกเครื่องผู้ประเมินภายนอก "สมศ"หวังสร้างความมั่นใจให้สถานศึกษา.* หนังสือพิมพ์คมชัดลึก. กรุงเทพฯ : 21 มีนาคม พ.ศ.2566.

บริษัท ซุเปอร์โพล จำกัด. (2563). *โครงการสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อการประเมินคุณภาพภายนอกและการพัฒนาการให้บริการ ประจำปี 2563.* กรุงเทพมหานคร.

ประทีป พืชทองหลาง. (2561). *รูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ราชกิจจานุเบกขา. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เล่มที่ 134 ตอนที่ 40.* กรุงเทพมหานคร.

ราชกิจจานุเบกขา. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พุทธศักราช 2562.* เล่มที่ 136 ตอนที่ 57 ก. กรุงเทพมหานคร.

ราชกิจจานุเบกษา. (2561). *กฎกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2561 เล่มที่ 135 ตอนที่ 11 ก.* กรุงเทพมหานคร.

ศิริเดช สุชีวะ ใจทิพย์ ณ สงขลา และ ทิพวัลย์ ปัญจมะวัต. (2561). *รูปแบบและวิธีพัฒนาสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอก.* (สมศ.).

David C McClelland, "*Testing for Competency rather than Intelligence.*" American Psychologist, 11, (December, 1973)